

Sygn. akt I ACa 747/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Józef Wąsik
Sędziowie:	SSA Teresa Rak (spr.) SSA Jerzy Bess
Protokolant:	sekr.sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa W. T.

przeciwko M. T.

o uznanie za niegodnego dziedziczenia

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 23 lutego 2016 r. sygn. akt I C 15/15

oddala apelację.

SSA Teresa Rak SSA Józef Wąsik SSA Jerzy Bess

Sygn. akt I ACa 747/16

UZASADNIENIE

Powód W. T. domagał się uznania pozwanego M. T. za niegodnego dziedziczenia po zmarłej w dniu 20 sierpnia 2014 r. A. T..

Na uzasadnienie żądania podał, że strony są synami zmarłej A. T. i jej jedynymi spadkobiercami. Pozwany zaś dopuścił się ciężkiego przestępstwa przeciwko matce, za co został skazany wyrokiem Sadu Rejonowego w K.w sprawie IX K 966/10 na karę pozbawienia wolności, którą odbył. W chwili złożenia pozwu pozostaje w areszcie tymczasowym pod zarzutem dopuszczenia się wobec matki czynu z art. 148 par. 1 kk

Pozwany M. T. nie uznał żądania pozwu, a samo złożenie pozwu przez W. T. uznał za pomówienie. Podniósł, że po opuszczeniu przez niego zakładu karnego sytuacja rodzinna między nim, a matką była pozytywna. Przyznał, że był karany za znęcanie się nad matką oraz, że postawiono mu zarzut zabójstwa matki.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Kielcach uznał M. T. za niegodnego dziedziczenia po A. T. z domu G. zmarłej w dniu 20 sierpnia 2014 r. w K. i nakazał pobrać od niego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Kielcach kwotę 7.035 zł tytułem opłaty od pozwu, od której powód był zwolniony.

Rozstrzygnięcie wydał w oparciu o następująco ustalony stan faktyczny sprawy:

Zmarła A. T. od śmierci męża i ojca stron w 2006 r. mieszkała z młodszym synem M.. Powód od 1990 r. mieszka w B. odwiedzając matkę rzadko, raz na cztery lata. W czasie pobytu w K., powód nie obserwował nagannych zachowań brata względem matki, gdyż na czas jego obecności w domu, pozwany wyprowadzał się. Zmarła A. T. nie żaliła się na młodszego syna do powoda, niemniej jego zdaniem była zastraszona i zdominowana przez pozwanego. Między innymi na żądanie pozwanego zaciągnęła ona kredyt w wysokości 75.000 zł, który pozwany roztrwonił. Pozwany nie pracował, zabierał matce rentę. W lipcu 2010 r. A. T. uciekła z domu i błąkała się w pobliskim lesie nad Z., gdzie spała, żywiła się runem leśnym i piła wodę z rzeki. Odnaleziona po 22 dniach w stanie krytycznym została odwieziona do szpitala.

Wyrokiem Sądu Rejonowego w K. z dnia 17 lutego 2011 r. w sprawie IX K 986/10 pozwany M. T. został uznany winnym tego, że w okresie od 27 grudnia 2007 r. do 4 lipca 2010 r. znęcał się fizycznie i psychicznie nad swoją matką A. T. w ten sposób, że wszczynał awantury, podczas których używał słów powszechnie uznanych za obelżywe, ubliżał matce, popychał, szarpał za włosy i ubranie, bił pięściami i kopał po ciele, zmuszał do chodzenia kilka razy dziennie po piwo, upokarzał swoją obecnością podczas kąpieli, a nadto w dniu 4 lipca 2010 r. poprzez przytrzymywanie za włosy i uderzanie głową o kafelki w łazience dokonał naruszenia czynności narządów ciała A. T., w wyniku czego doznała ona dolegliwości bólowych twarzy, krwawienia z nosa, a obrażenia powyższe spowodowały u A. T. naruszenie nietykalności cielesnej w rozumieniu art. 217 k.k., co stanowi przestępstwo określone w art. 207 §1 k.k. Za powyższe przestępstwo Sąd wymierzył pozwanemu karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawiania wolności. Na skutek apelacji wniesionej przez pozwanego wyrokiem Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 24 stycznia 2012 r. wymierzoną pozwanemu karę pozbawienia wolności zmniejszono do 1 roku i wykonanie jej warunkowo zawieszono tytułem próby na okres 5 lat, oddając oskarżonego pod dozór kuratora.

W dniu 20 sierpnia 2014 r. A. T. zmarła wskutek obrażeń wewnętrznych w postaci stłuczenia mózgu i wylewów krwawych podoponowych do komór mózgu oraz mnogich złamań żeber. Prokuratura Rejonowa K.-Zachód aktem oskarżenia z dnia 9 lutego 2015 r. skierowanym przeciwko pozwanemu M. T. zarzuciła mu, że w dniu 20 sierpnia 2014 r. działając z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia A. T. zadawał uderzenia w głowę i klatkę piersiową powodując u niej powyższe obrażenia, tj. o czyn z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

Dokonując oceny prawnej Sąd Okręgowy wskazał, że pozwany M. T., jako spadkobierca ustawowy A. T. jest legitymowany biernie w niniejszej sprawie. W ocenie Sądu, W. T. udowodnił, że M. T. dopuścił się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko matce A. T.. Kodeks cywilny i kodeks karny nie zawierają definicji pojęcia „ciężkiego przestępstwa”. Stąd też przyjmuje się, że pojęcie „ciężkie przestępstwo” użyte w art. 928 § 1 pkt 1 k.c. nie jest tożsame z terminem „zbrodnia” określonym w art. 7 § 2 k.k. Ocena, czy dane przestępstwo ma charakter przestępstwa ciężkiego, należy do sądu cywilnego. O tym, czy umyślne przestępstwo przeciwko spadkodawcy może być potraktowane jako ciężkie przestępstwo decydują okoliczności sprawy, a zwłaszcza stopień nasilenia złej woli sprawcy i dotkliwość skutków popełnionego czynu. Czyn z art. 207 § 1 k.k. stanowi występki. Niemniej z uwagi na to, że czyn ten został skierowany do osoby najbliższej, jaką jest matka, wobec której pozwany był moralnie zobowiązany do opieki, dbania o jej dobro i zdrowie, to w ocenie Sądu, okoliczności sprawy pozwalają na zakwalifikowanie działania M. T. jako „ciężkiego przestępstwa”, tym bardziej że pozwany w efekcie swego zachowania wobec A. T. w dniu 20 sierpnia 2014 roku stanął pod zarzutem działania z zamiarem ewentualnym pozbawienia jej życia, w wyniku którego to działania pozwanego A. T. zmarła.

Apelację od wyroku złożył pozwany, zaskarżając go w całości i podkreślając, że wyrok Sądu Rejonowego w K. w sprawie o sygn. akt IX K 966/10 został zmieniony wyrokiem Sądu Okręgowego w Kielcach w sprawie o sygn. akt IX Ka 698/11, którym to orzeczeniem zmniejszono mu karę i warunkowo zawieszono jej wykonanie oraz oddano go pod dozór kuratora. Poza tym A. T. cierpiała na depresję zaburzeniową. Pozwany wskazał, że jego relacje z matką były dobre i nie mógł się on przyczynić do jej blądania się po lesie w 2011 r., ponieważ przebywał wtedy w areszcie karnym w K.. Jego matka kilka razy przewróciła się w domu i z tej przyczyny miała różne obrażenia. Powód W. T. ma skłonności do konfabulacji, a jego pozew realizuje znamiona występku z art. 212 § 1 k.k.

Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił co następuje:

Wyrokiem z dnia 28 grudnia 2015 r. sygn. akt III K 21/15 M. T. został uznany za winnego tego, że w dniu 20 sierpnia 2014 r. w K., działając z zamiarem ewentualnym pozbawienia życia A. T. wielokrotnie zadawał uderzenia w głowę i klatkę piersiową powodując u wyżej wymienionej obrażenia wewnętrzne w postaci stłuczenia mózgu i wylewów krwawych podoponowych do komór mózgu oraz mnogie złamania żeber, w wyniku czego nastąpił zgon A. T., przy czym czynu tego dopuścił się w ciągu 5 lat po odbyciu 1 roku i 6 miesięcy kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w K. sygn. akt IX K 496/07 za przestępstwo z art. 191 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., którą odbył w okresie od 15 września 2010 r. do 7 grudnia 2011 r., tj. czynu z art. 148 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. Wyrok ten został utrzymany w mocy orzeczeniem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 24 maja 2016 r. sygn. akt II AKa 54/16.

Powyzszych ustaleń Sąd Apelacyjny dokonał w oparciu o odpisy wymienionych wyżej wyroków, które jako dokumenty urzędowe zostały sporządzone w przepisanej formie, przez powołane do tego organy w zakresie ich działania, a ich prawdziwość nie była kwestionowana przez strony. Nie budziła także wątpliwości Sądu.

W pozostałym zakresie, Sąd Apelacyjny oparł się na ustaleniach faktycznych Sądu I instancji, przyjmując je za własne.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Stosownie do treści art. 928 § 1 pkt 1 k.c. spadkobierca może być uznany przez sąd za niegodnego, jeżeli dopuścił się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy.

Kodeks cywilny nie zawiera definicji przestępstwa ciężkiego. Konieczne jest w tym zakresie dokonanie odpowiedniej oceny czynu pozwanego przez Sąd orzekający. Niewątpliwie za takie przestępstwo należy potraktować zbrodnie przeciwko spadkodawcy, usiłowanie ich popełnienia albo podżeganie do nich. Jednocześnie nie można wykluczyć, że jako przestępstwo ciężkie należy ocenić również występkę, przy uwzględnieniu nasilenia złej woli spadkobiercy, podstaw oraz uporczywości jego działania (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 listopada 2014 r., sygn. I ACa 1191/14, Legalis nr 1213264).

Z ustalonego na chwilę orzekania stanu faktycznego wynika, że pozwany M. T. został skazany prawomocnym wyrokiem za zabójstwo swojej matki, A. T., popełnione z zamiarem ewentualnym. Sąd cywilny jest związany wyrokiem skazującym wydanym w postępowaniu karnym na podstawie art. 11 k.p.c. Nie ulega przy tym wątpliwości, że przestępstwo, za które pozwanemu wymierzono karę 15 lat pozbawienia wolności, z uwagi na swój charakter oraz jego podmiot, spełnia przesłanki, o jakich mowa w art. 928 § 1 pkt 1 k.c. M. T. pozbawił życia swoją matkę, której moralnie winien był przynajmniej dbanie o jej dobro i zdrowie, co słusznie zauważył Sąd Okręgowy, ale również opiekę, zwłaszcza że wspólnie z nią mieszkał i jak deklarował razem z nią prowadził gospodarstwo domowe. Tymczasem dopuścił się on zamachu na jedno z najważniejszych dóbr prawnych, czyli jej życie, co ewidentnie świadczy o tym, że popełniony przez niego umyślny czyn zabroniony będący zbrodnią w rozumieniu art. 7 § 2 k.k. stanowi ciężkie przestępstwo, o jakim mowa w art. 928 § 1 pkt 1 k.c. pozwalające na uznanie go za niegodnego. Zatem przesłanki do uznania pozwanego za niegodnego dziedziczenia po jego matce A. T. zostały spełnione.

Wskazać jednak należy, że prawidłowe było również orzeczenie Sądu Okręgowego wydane na podstawie stanu faktycznego z postępowania w I instancji, a apelacja pozwanego stanowi wyłącznie polemikę z nim, nie znajdującą podstaw w obowiązującym stanie prawnym. Sam fakt, że nastąpiło złagodzenie wyroku Sądu Rejonowego w K.w sprawie o sygn. IX K 966/10 nie świadczy jeszcze o tym, że popełnione przez M. T. przestępstwo z art. 207 § 1 k.k. nie było przestępstwem ciężkim. Zmiana wyroku dotyczyła wyłącznie kary i wynikała z odmiennego zastosowania przez Sąd II instancji dyrektyw wymiaru kary z art. 53 i następnych k.k., uwzględniających stopień winy i społecznej szkodliwości czynu popełnionego przez pozwanego, a także prewencję generalną i indywidualną. Nie ma natomiast znaczenia z punktu widzenia oceny dokonywanej przez sąd cywilny odnoszącej się do uporczywości i podstaw działania pozwanego w stosunku do jego matki, a także nasilenia jego złej woli. Mimo bowiem, że zarzucany M. T. w toku omawianego postępowania czyn stanowił występki, należało uznać, że był on ciężkim, umyślnym przestępstwem popełnionym przeciwko spadkodawczyni z powodów wskazanych przez Sąd Okręgowy, których nie ma potrzeby przytaczać w tym miejscu ponownie.

Tłumaczenia apelującego na temat choroby jego matki, utrzymywania z nią dobrych relacji czy pochodzenia jej obrażeń są gołosłowne i zupełnie niewiarygodne w kontekście dowodów przeprowadzonych w toku postępowania przez Sądem I instancji oraz wyroków w sprawach karnych wydanych przeciwko pozwanemu.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny działając w oparciu o przepis art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego.

SSA Teresa Rak SSA Józef Wąsik SSA Jerzy Bess